

Oponentský posudek na diplomovou práci Jana Bláhy na téma „Ochrana před korupcí a úplatkářstvím a jejich prevence“

Autor si zvolil tématem diplomové práce problematiku stále aktuální, která není ze všech aspektů dostatečně zpracována v literatuře. Chybí zejména zevrubnější studie zabývající se rozбором platné právní úpravy korupce z pohledu hmotněprávního a procesního, jež by vyústila v návrhy de lege ferenda.

Diplomant při zpracování tématu vychází z širších teoretických a historických východisek. V historickém úvodu (kapitola první) věnuje samostatnou část korupci v postkomunistických zemích. Při definování základních pojmů (kapitola druhá) si je autor dobře vědom úskalí spojeného s definicí korupce, a proto se nepokouší ani podat vyčerpávající výčet definic, jež se vyskytují v literatuře, ani vytvořit definici vlastní. Vnima citlivě též rozdíl mezi korupcí a úplatkářstvím. V jedné z podkapitol zaměřil pozornost na příčiny korupce a dopad na společnost nevyjímaje postižení její vývojových fází a procesu institucionalizace.

V třetí kapitole se zabývá prevencí korupce. Zvláště hodnotím druhou část „Vztah trestního práva a prevence kriminality“. V této části autor podle mého názoru velmi přesně vystihl jejich vzájemný vztah. Přísnost sankcí sama o sobě je bezúčelná, není-li doprovázena neodvratností. Znatelně to vyplývá ze statistického pohledu na věc. Poměrně nízký počet registrovaných skutků, obžalovaných a odsouzených osob za úplatkářství lze interpretovat různě. Svědčí buď o vysoké latenci nebo o ojedinělosti jevu ve společnosti. Druhou hypotézu lze odmítnout s ohledem na CPI index i jiné průzkumy veřejného mínění, byť jsem si vědom (stejně jako diplomant), že jejich význam nelze přeceňovat. Zřejmě je tedy nutné obrátit pozornost na jedné straně na preventivní opatření a na druhé straně na efektivnější metody odhalování trestné činnosti tohoto druhu. Některé z preventivních opatření uvádí diplomant v třetí části třetí kapitoly. Na závěr této kapitoly rozebírá situaci v ČR. V ústní obhajobě by se mohl blíže vyjádřit k otázce právní reglementace lobbingu, např. i v souvislosti s poměrně novou úpravou našeho východního souseda.

V rozboru současné právní úpravy (kapitola čtvrtá), která tvoří rozsahem zhruba polovinu diplomové práce, se diplomant soustředil na tři skupiny trestných činů, jež rozdělil do samostatných podkapitol. Do první skupiny řadí trestné činy úplatkářství. Systematicky rozebírá jednotlivé skutkové podstaty, přičemž výslovně uvádí, že jde o tři skutkové podstaty základní. Obávám se, že tento názor jen ztěžá obstojí. Správné je zjevně autorem uváděné odlišné mínění a to, že jde o pět základních skutkových podstat. Analýza jednotlivých skutkových podstat se opírá o publikovaná rozhodnutí a dostupnou literaturu. K ústavní konformitě vágního pojmosloví „obstarávání věci obecného zájmu“ s ohledem na princip nullum crimen sine lege doporučuji autorovi k pozornosti ještě nález Ústavního soudu ČR publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 282/1998. Do druhé skupiny řadí trestné činy, v jejichž názvech se objevuje pojem pletichy a jejichž skutkové podstaty mimo jiné postihují korupční jednání. S odkazem na poznámkové vydání trestních kodexů (Jelínek, J. a kol.: Trestní zákon a trestní řád, poznámkové vydání s judikaturou. Praha: Linde, 2002) správně uvádí, proč nelze popsaná jednání postihovat jako úplatkářství - jde o výkon osobního práva. Na okraj lze poznamenat, že pojem pletichy obsahuje i § 268 TZ a podle názoru Nejvyššího soudu lze za pletichy u tohoto trestného činu považovat i nezákonné ovlivňování rozhodujících orgánů (např. podplácením) - viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 4 Tz 141/2000 ze dne 8.7.2000. Poslední skupinu tvoří související ustanovení, z nichž autor vybral § 158 a § 149 TZ, které opatřil stručným komentářem. Na závěr kapitoly neopomněl v části čtvrté zmínit zamítnutý návrh nového trestního zákoníku v kontextu trestního postihu korupce.

Kapitola pátá podává přehled řešení problematiky korupce v jiných (vybraných) právních řádech. V skutku se jedná spíše o nástin cizozemských právních úprav, nežli o jejich podrobnou analýzu, která by však přesáhla rozsah a požadavky kladené na diplomové práce. Za zajímavou považuji úpravu slovenskou, která je dle mého názoru v otázce postihu korupčního jednání velmi široká, širší než úprava česká. Bez zajímavosti není ani skutečnost, že se Slovenská republika pokusila řešit problém korupce ojedinělým, byť poněkud svérázným způsobem, když v roce 1995 byl

dekriminalizován (a v roce 1999 opětovně kriminalizován) trestný čin podplácení. Slovenská úprava (trestní zákon a trestní řád) obsahuje možnost použití agenta k odhalování korupce. Podrobnosti této úpravy nebo otázka angloamerické metody „sting operation“ či „entrapment“ by mohla být předmětem ústní obhajoby.

Závěr je shrnutím nejdůležitějších myšlenek a syntézou získaných poznatku. Jsem na pochybách, zdali je současná trestněprávní úprava korupce v souladu s mezinárodními závazky převzatými Českou republikou, jak uvádí autor, zejména v otázce účinné litosti podle § 163 TZ.

Po obsahové stránce považuji práci za velmi zdařilou, která by jistě mohla sloužit jako kvalitní základ následných kvalifikačních prací autora. Struktura práce je logická, kapitoly na sebe myšlenkově navazují a jsou rozsahem vyvážené. Při zpracování vyšel diplomant z dostupné literatury a judikatury, se kterou pracuje velmi dobře a kreativně. Některé myšlenky jiných autorů přejímá, nikoliv však nekriticky. Činí i závěry vlastní, vesměs argumentačně podložené. Stylisticky je práce na velmi dobré úrovni, dobře se čte. Práce netrpí závažnějšími ani četnějšími nedostatky jazykovými či písařskými. Z drobných formálních nedostatků bych zmínil seznam použité literatury, který je spíše seznamem pramenů (nejen literatury). Jednotlivé tituly seznamu nejsou důsledně abecedně uspořádány.

Předložená diplomová práce podle mého názoru splňuje všechny požadavky kladené na práce tohoto druhu a je bezesporu způsobilým podkladem pro ústní obhajobu, ve které by se autor mohl vyjádřit k některým z námětů uvedených shora v posudku.

V Praze dne 11. dubna 2006

JUDr. et Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.